

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เครือข่ายการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างและขยายเครือข่าย และบทบาทของเครือข่ายการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยและวิธีการสุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ประชากรในการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แกนนำหลัก คือ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา
2. กลุ่มแกนนำ แบ่งเป็น บุคลากรของเทศบาลตำบลอัมพวา ประธานและกรรมการชุมชน ประธานและกรรมการชมรมหาบเร่แผงลอย
3. กลุ่มสมาชิก ได้แก่ สมาชิกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา และสมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย
4. พันธมิตร ได้แก่ ชมรมโฮมสเตย์

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันตามลักษณะของประชากรในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้บุคคลที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง โดยมีวิธีการดังนี้

1. **แกนนำหลัก** ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มที่จะพัฒนาตลาดน้ำ ได้แก่ ร้อยโทพีชโรดม อุณสุวรรณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา

2. **กลุ่มแกนนำ** จากการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า กลุ่มแกนนำในเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวานั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่มย่อย คือ บุคคลกรของเทศบาลตำบลอัมพวา และชุมชนในเขตเทศบาลอัมพวา ดังนั้นเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีครอบคลุม และชัดเจน ผู้วิจัยขอแยกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 กลุ่มแกนนำจากเทศบาล ได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดบุคคลที่มีบทบาทในการพัฒนาตลาดน้ำและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 2 ท่าน ได้แก่

- นายอำเภออัมพวา ได้แก่ คุณสำราญ ต้นเรืองศรี
- นักพัฒนาชุมชน ได้แก่ คุณศรีประภาส ศรีวิธ

2.2 กลุ่มแกนนำชุมชน ประกอบด้วย ประธานและกรรมการชุมชน มีวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

2.2.1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจัดกลุ่มตามลำดับชั้น (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งพื้นที่ในเขตเทศบาลอัมพวาเป็นชุมชนต่างๆ ได้ทั้งหมด 10 ชุมชน และทั้ง 10 ชุมชนนี้ ใช้รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน แบ่งชุมชนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ชุมชนริมน้ำและชุมชนชาวสวน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ชุมชนริมน้ำ ได้แก่

- 1 ชุมชนตลาดอัมพวา
- 2 ชุมชนคลองอัมพวา
- 3 ชุมชนวัดอัมพวัน
- 4 ชุมชนประชาอุทิศ
- 5 ชุมชนโรงเจ
- 6 ชุมชนบางจาก
- 7 ชุมชนบ้านหัวแหลม

8 ชุมชนริมเขื่อน

กลุ่มที่ 2 ชุมชนชาวสวน ได้แก่

9 ชุมชนบางกะพ้อม 1

10 ชุมชนบางกะพ้อม 2

2.2.2 ในกลุ่มที่ 1 ชุมชนริมน้ำ ใช้วิธีวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกชุมชนที่เป็นจุดเริ่มของการพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา คือ ชุมชนตลาดอัมพวา และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกอีก 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนคลองอัมพวา และชุมชนวัดอัมพวัน

ในกลุ่มที่ 2 ชุมชนชาวสวน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก เลือกศึกษา 1 ชุมชน คือ ชุมชนบางกะพ้อม 2

2.2.3 หลังจากทีระบุชุมชนที่จะศึกษาแล้ว ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชน 1 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักเครือข่าย (Network Sampling) หรือ snowball technique โดยผู้วิจัยขอให้ประธานชุมชนแนะนำกรรมการชุมชน ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงได้ โดยกำหนดอย่างน้อยชุมชนละ 1 คน โดยสามารถสรุปรายชื่อตัวอย่างได้ดังนี้

ชุมชนตลาดอัมพวา

ประธานชุมชนตลาดอัมพวา	คุณสนั่น ถิตยานุรักษ์
รองประธานชุมชน	คุณสมศักดิ์ รวยธนพาณิชย์
เลขานุการ	คุณอรุณี ศรีราชฎ์

ชุมชนคลองอัมพวา

ประธานชุมชนคลองอัมพวา	คุณอัมพรทิพย์ เทียนศิริ
รองประธานชุมชน	คุณสุรีย์ พรพิมลวัฒน์

ชุมชนวัดอัมพวัน

ประธานชุมชนวัดอัมพวัน	คุณนิภา จารุพัฒน์
กรรมการชุมชน	คุณเบญจางค์ กาบเกลือ
กรรมการชุมชน	คุณผศณี จำปาทิพย์

ชุมชนบางกะพ้อม 2

ประธานชุมชนบางกะพ้อม 2	คุณสุเมธ อุดมสินประเสริฐ
รองประธานชุมชน	คุณอุบล แสงวณิช
กรรมการชุมชน	คุณวัฒนา สนวนสวัสดิ์

2.3 ขมรมหาบเร่งแห่งลอย ได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานชมรม ได้แก่

ประธานชมรมหาบเร่งแห่งลอย ได้แก่ คุณอรพินธุ์ โชติกประสงค์

3. **กลุ่มสมาชิก** ในส่วนของชุมชน เลือกสมาชิกจากชุมชนที่เลือกศึกษาทั้งหมด 4 ชุมชน ตามกลุ่มแกนนำ ได้แก่ ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนคลองอัมพวา ชุมชนวัดอัมพวัน ชุมชนบางกะพ้อม 2 โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักเครือข่าย (Network Sampling) หรือ snowball technique โดยผู้วิจัยขอให้กลุ่มแกนนำหลัก คือประธานชุมชนและกรรมการชุมชน แนะนำกลุ่มสมาชิกที่อยู่ในชุมชนของตนเองที่สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงได้ โดยกำหนดชุมชนละ 2 คน โดยสามารถสรุปรายชื่อตัวอย่างได้ดังนี้

ชุมชนตลาดอัมพวา

สมาชิกในชุมชน	คุณสิริ ชื่นพิชัย
สมาชิกในชุมชน	คุณประพัฒน์ กลิ่นจงกล

ชุมชนคลองอัมพวา

สมาชิกในชุมชน	คุณบงกช สุปิณะเผ่าพงศ์
สมาชิกในชุมชน	คุณอนงค์ กฤตนันท์

ชุมชนวัดอัมพวัน

สมาชิกในชุมชน	คุณภูมิรัฐ แต่สุวรรณ
สมาชิกในชุมชน	คุณวิสุทธิ์ ณ บางช้าง

ชุมชนบางกะพ้อม 2

สมาชิกในชุมชน	คุณปราณี ทองแก้ง
สมาชิกในชุมชน	คุณนภาพร แซ่เอี้ยบ

ในส่วนชมรมหาบเร่งแห่งลอย เลือกศึกษาสมาชิกของชมรม ที่เป็นสมาชิกของ 4 ชุมชนที่เลือกศึกษา โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักเครือข่าย (Network Sampling) หรือ

snowball technique โดยผู้วิจัยขอให้กลุ่มแกนนำชมรม (ประธานชมรม) แนะนำสมาชิกในชมรม ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงได้ โดยกำหนดชุมชนละ 1 คน โดยสามารถสรุปรายชื่อตัวอย่างได้ดังนี้

ชุมชนตลาดอัมพวา

สมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย	คุณอรพินธุ์ ไชวติกประคัลภ (เป็นตัวแทนของชุมชนตลาดอัมพวา)
------------------------	---

ชุมชนคลองอัมพวา

สมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย	คุณสปีนนา มั่งมี
------------------------	------------------

ชุมชนวัดอัมพวัน

สมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย	คุณบุญมี ณ บางช้าง
------------------------	--------------------

ชุมชนบางกะพ้อม 2

ไม่มีตัวแทนของสมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย เนื่องจากจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนบางกะพ้อม 2 มีผู้สมัครเข้าชมรมฯ เพียง 2-3 คนเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถติดต่อขอไปสัมภาษณ์ได้

4. พันธมิตรของเครือข่าย ในงานวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาชมรมโฮมสเตย์ ซึ่งแบ่งวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ในส่วนของประธานและกรรมการชมรมฯ เนื่องจากประธานชมรมฯ คือ ร้อยโทพัชโรดม อุณสุวรรณ ซึ่งเป็นแกนนำหลักของเครือข่ายอยู่แล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดบุคคลที่ดำรงตำแหน่งกรรมการของชมรมฯ ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งชมรมโฮมสเตย์ และเป็นบุคคลที่ดูแลสมาชิกในเขตเทศบาลอัมพวา (เนื่องจากชมรมโฮมสเตย์มีเครือข่ายครอบคลุมทั้งจังหวัดสมุทรสาคร และมีการแบ่งเขตเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการดูแลสมาชิก) ซึ่งได้แก่ เลขานุการกลุ่มโฮมสเตย์ ภาณุ พุทธปราณี ตั้งวิฑิตฤกษ์

1.2 สำหรับสมาชิกของชมรมฯ ได้เลือกสมาชิกของชมรมที่เป็นสมาชิกของ 4 ชุมชนที่เลือกศึกษา โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักเครือข่าย (Network Sampling) หรือ snowball technique โดยผู้วิจัยขอให้เลขานุการชมรมฯ แนะนำสมาชิกในชมรมฯ ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงได้ โดยกำหนดชุมชนละ 1 คน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชุมชนตลาดอัมพวา

สมาชิกชมรมโฮมสเตย์ คุณวรพจน์ เจียมปรีชา
 เจ้าของบ้านสวรรค์พิมาน

ชุมชนคลองอัมพวา

สมาชิกชมรมโฮมสเตย์ คุณอนงค์ กฤตนันท์ เจ้าของบ้านเลียบบนที่

ชุมชนวัดอัมพวัน

สมาชิกชมรมโฮมสเตย์ คุณปริศนา สุคนธมาน เจ้าของบ้านรสสุคนธ์

ชุมชนบางกะพ้อม 2

สมาชิกชมรมโฮมสเตย์ คุณนภาพร แซ่เอี้ยบ เจ้าของบ้านดวงเงิน

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอสรุปตัวอย่างในแต่ละชุมชน เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สามารถวิเคราะห์
 เครือข่ายการสื่อสารได้ชัดเจนขึ้น

ชุมชนตลาดอัมพวา

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	คุณสนั่น ติตยานุรักษ์	ประธานชุมชน
2	คุณสมศักดิ์ รวยธนพานิชย์	รองประธานชุมชน
3	คุณอรุณี ศรีราษฎร์	เลขานุการ
4	คุณสิริ ชื่นพิชัย	สมาชิกในชุมชน
5	คุณประพัฒน์ กลิ่นจงกล	สมาชิกในชุมชน
6	คุณวรพจน์ เจียมปรีชา	สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์/ เจ้าของบ้านสวรรค์พิมาน
7	คุณอรพินธุ์ ไชวติกประคัลภ	ประธานชมรมหาบเร่แผงลอย

ชุมชนคลองอัมพวา

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	คุณอัมพรทิพย์ เทียนศิริ	ประธานชุมชน
2	คุณสุรีย์ พรพิมลวัฒน์	รองประธานชุมชน
3	คุณบงกช สุปิณะเผ่าพงศ์	สมาชิกในชุมชน สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์/เจ้าของบ้านครูปู่
4	คุณอนงค์ กฤตนันท์	สมาชิกในชุมชน สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์/ เจ้าของบ้านเลียนนที
5	คุณสปีนนา มั่งมี	สมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย ร้านสมานการค้า

ชุมชนวัดอัมพวัน

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	คุณนิภา จารุพัฒน์	ประธานชุมชน
2	คุณเบญจางค์ กาบเกลือ	กรรมการชุมชน
3	คุณศุศณี จำปาทิพย์	กรรมการชุมชน
4	คุณภูมิรัฐ แต่สุวรรณ	สมาชิกในชุมชน
5	คุณวิสุทธิ ฌ บางช้าง	สมาชิกในชุมชน
6	คุณปริศนา สุขนธมาน	สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ เจ้าของบ้านรสสุคนธ์
7	คุณบุญมี ฌ บางช้าง	สมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย

ชุมชนบางกะพ้อม 2

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	คุณสุเมธ อุดมสินประเสริฐ	ประธานชุมชน
2	คุณอุบล แสงวณิช	รองประธานชุมชน
3	คุณวัฒนา สอนสวัสดิ์	กรรมการชุมชน
4	คุณปราณี ทองแก้ง	สมาชิกในชุมชน
5	คุณนภาพร แซ่เอี้ยบ	สมาชิกในชุมชน สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์/ เจ้าของบ้านตวงเงิน
6	ไม่มี	สมาชิกชมรมหาบเร่แผงลอย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยเครื่องมือหลัก 2 เครื่องมือด้วยกัน คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้สัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวทางจากการศึกษางานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียง และใช้แนวทางจากกรอบแนวคิดทฤษฎี ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์จะเป็นแนวคำถามปลายเปิด (Open-end Question) ที่ไม่ชี้นำคำตอบ

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) ในระหว่างการเก็บข้อมูลภายในชุมชน รวมทั้งการสังเกตในระหว่างที่สมาชิกในกลุ่มได้มาร่วมประชุม

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างนั้น ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาและตรวจสอบโดยปริญญานักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินงานเพื่อเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตลาดน้ำอัมพวาจากเอกสารการท่องเที่ยว เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้เข้าไปสังเกตการณ์ที่ตลาดน้ำอัมพวา และได้สัมภาษณ์ในเบื้องต้นกับนักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลอัมพวา เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอัมพวา และแนวทางในการฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวา
2. การแนะนำตัว ผู้วิจัยแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้
3. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้หลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นที่น่าสนใจ
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์พฤติกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของสมาชิกในเครือข่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมโดยใช้การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน คือ แกนนำหลัก กลุ่มแกนนำและสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบเพื่อจัดหาคุณสมบัติร่วมกันในประเด็นต่างๆ ที่ต้องการศึกษา

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน แล้วนำมาหาประเด็นหลัก และข้อสรุปร่วม จากนั้นทำการจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ แล้วนำข้อมูลมาทำการเปรียบเทียบกัน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเพื่อตอบปัญหานำการวิจัย

สำหรับการนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

